

Łomża, Pl. Stary Rynek - Ratusz (1822-1823)
Łomża, Town Hall (1822-1823) - the Old Market square
Ломжа, пл. Старый Рынок - Городская Ратуша (1822-1823)

ŁOMŻA

*w rysunkach
Władysława Pietruka*

ŁOMŻA

*w rysunkach
Władysława Pietruka*

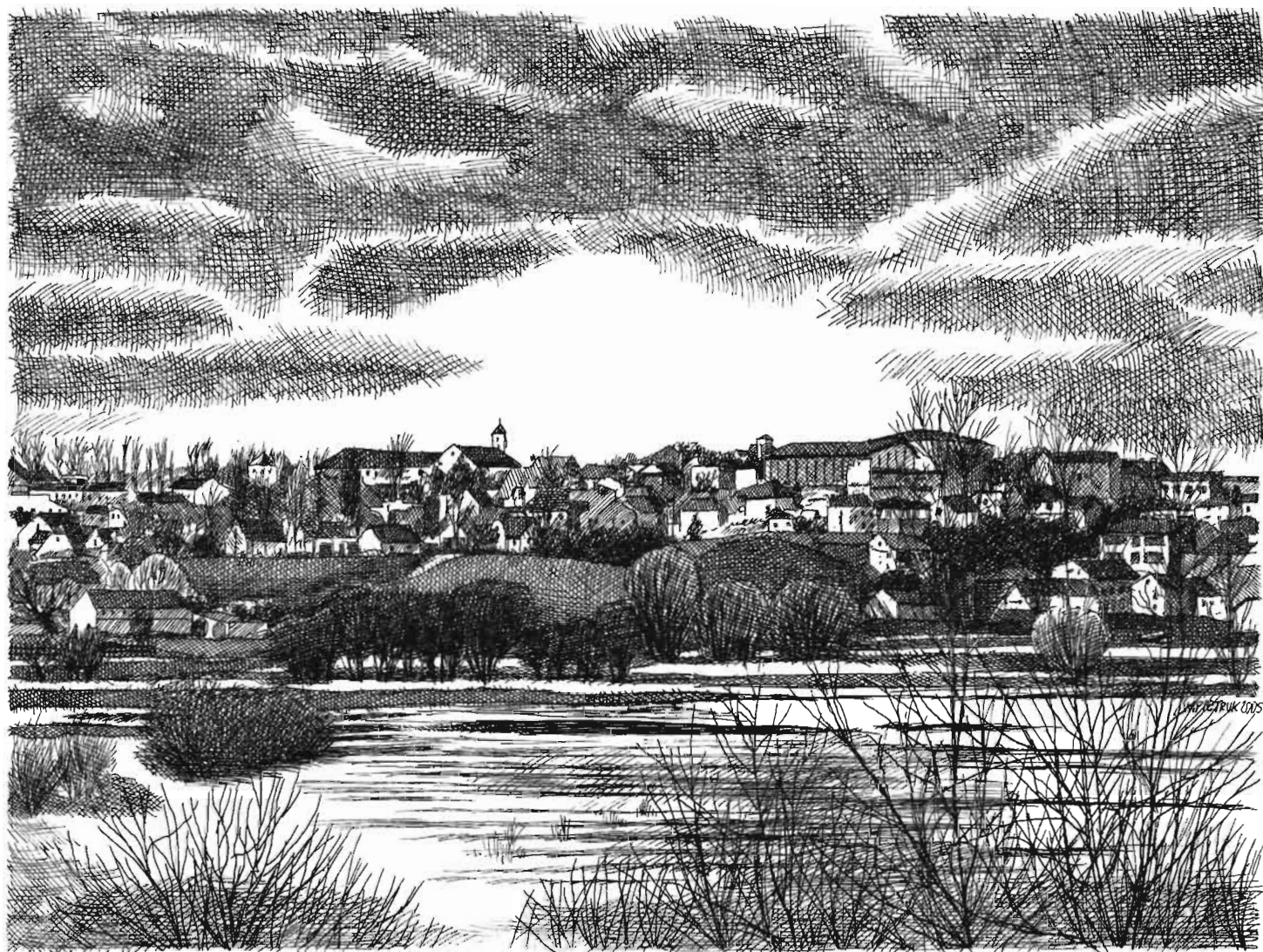
Wydano na zlecenie Urzędu Miejskiego w Łomży

Wydął:
Władysław Pietruk

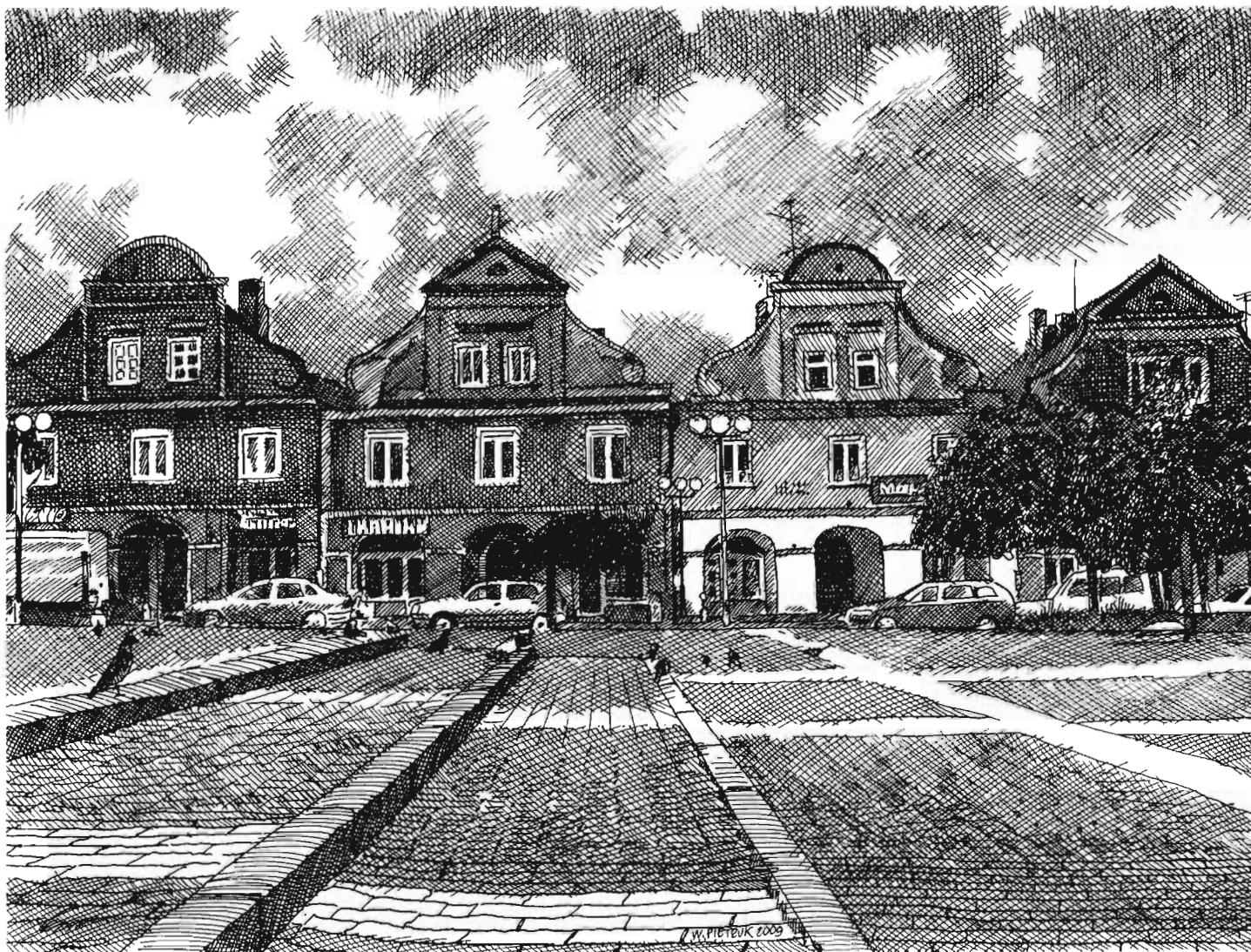
Królowy Most 2009

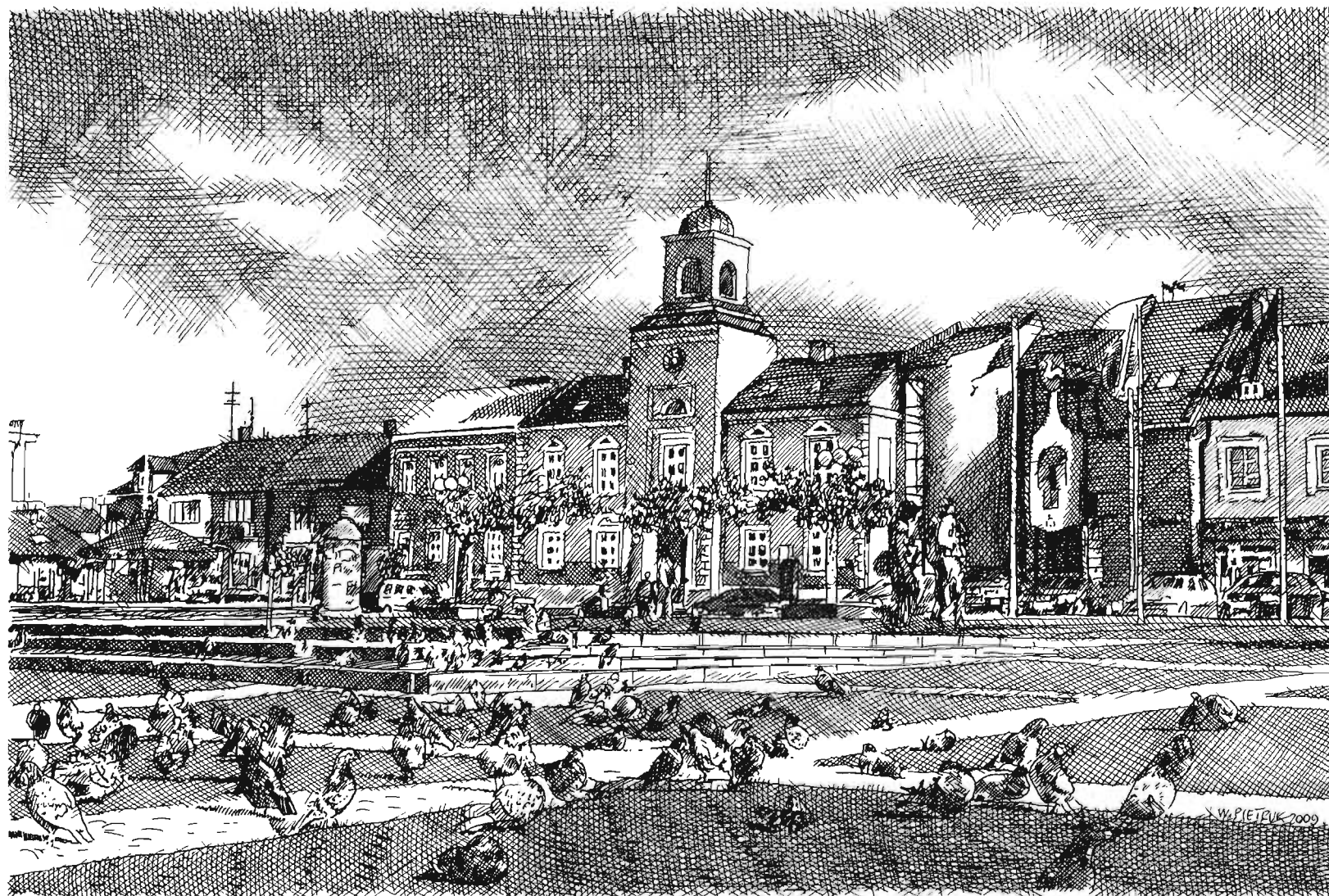
Lomża, Al. Legionów - Stara Wartownia (1893)
Lomża, Al. Legionów - Old Guardhouse (1893)
Ломжа, Ал. Легионов - Старая Стража (1893 г.)

Łomża, panorama miasta
Łomża, the City View
Ломжа, Ванорама города

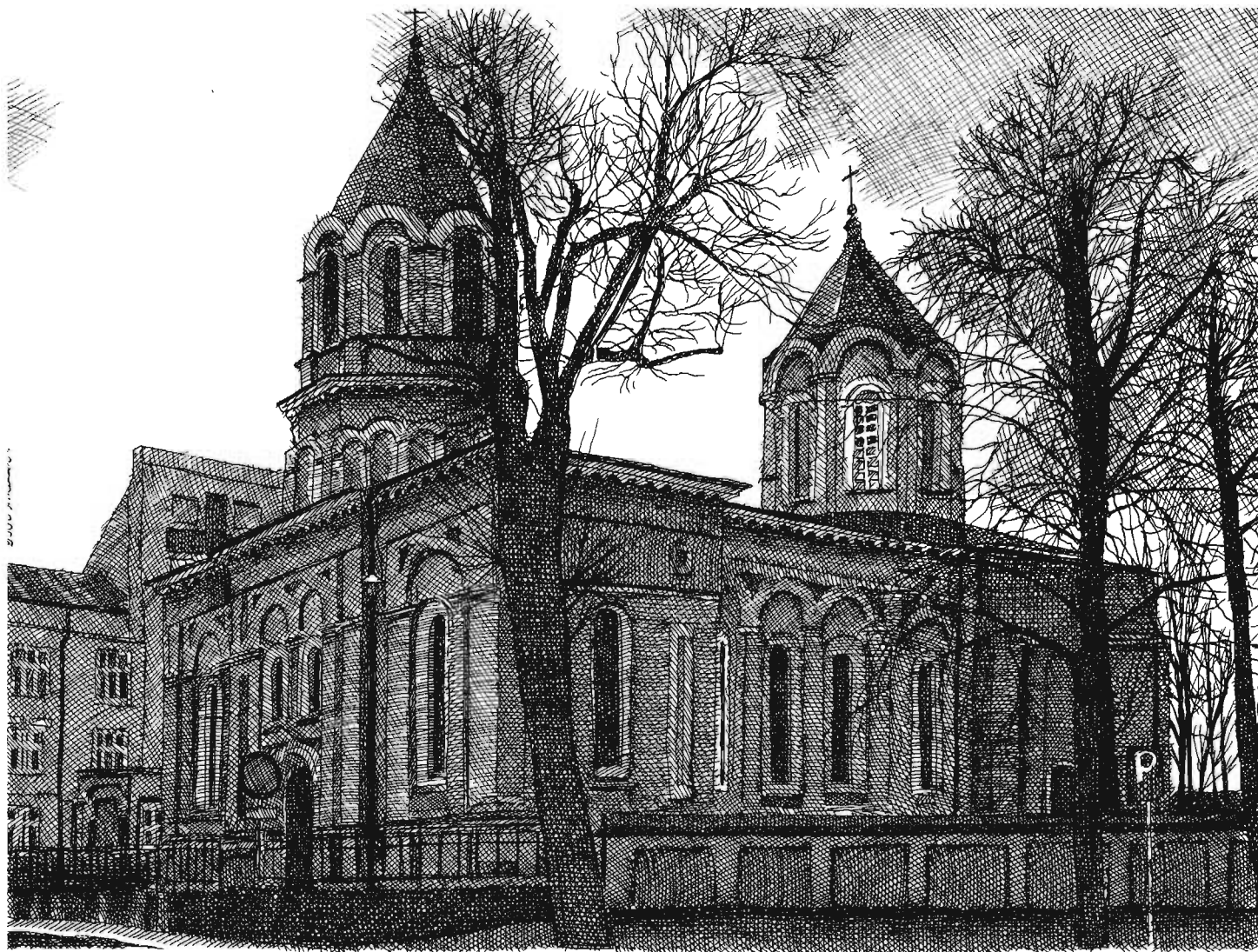
Lomża, Pl. Stary Rynek - fragment Łomżyńskiej Starówki
Lomża, part of the Old Town - the Old Market square
Ломжа, пл. Старый Рынок - Городская ратуша

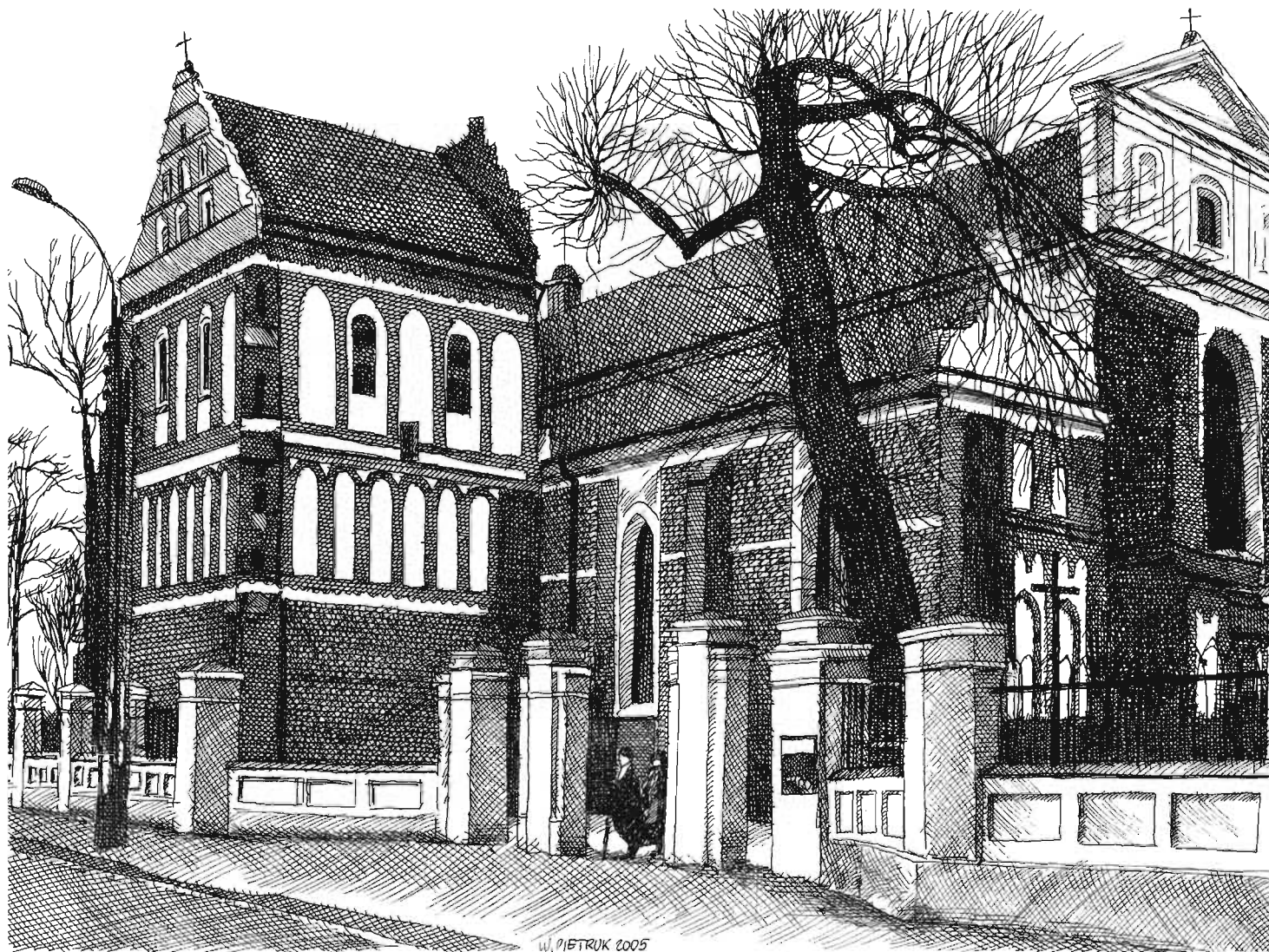
Łomża, Pl. Stary Rynek - Ratusz (1822-1823)
Łomża, Town Hall (1822-1823) - the Old Market square
Ломжа, пл. Старый Рынок - Городская Ратуша (1822-1823)

Lomża, Pl. T. Kościuszki - II Liceum Ogólnokształcące (1898-1906)
Lomża, the Second High School at Kościuszki Square (1898-1906)
Ломжа, Общеобразовательный лицей № 2 на ул. Костюшко (1898-1906)

Łomża, Plac Jana Pawła II - Kościół Rektoralny pod Wezwaniem Wniebowzięcia NMP (1877)
Łomża, Academic Church of the Assumption of our Lady - The John Paul II Square, (1877)
Ломжа, Академический костёл в честь Успения Божей Матери (1887 г.) – площадь Иоанна Павла II

Łomża, ul. Dworna - Kościół pod wezwaniem śś. Michała Archanioła i Jana Chrzciciela - obecnie katedralny (1504-1525)

Łomża, Dworna St. - Michael Angelo and John the Baptist Church - currently the Cathedral (1504-1525)

Ломжа, ул. Дворна - Кафедральный костёл св. св. Архангела Михаила и Иоанна Крестителя (1504-1525)

Łomża, ul. Dworna - siedziba banku (1888 r.) i Sądu Okręgowego (1909)
Łomża, Dworna St. - Bank (1888) and District Court (1909)
Łомжа, ул. Дворна - Здание Банка (1888 г.) и Округного Суда (1909 г.)

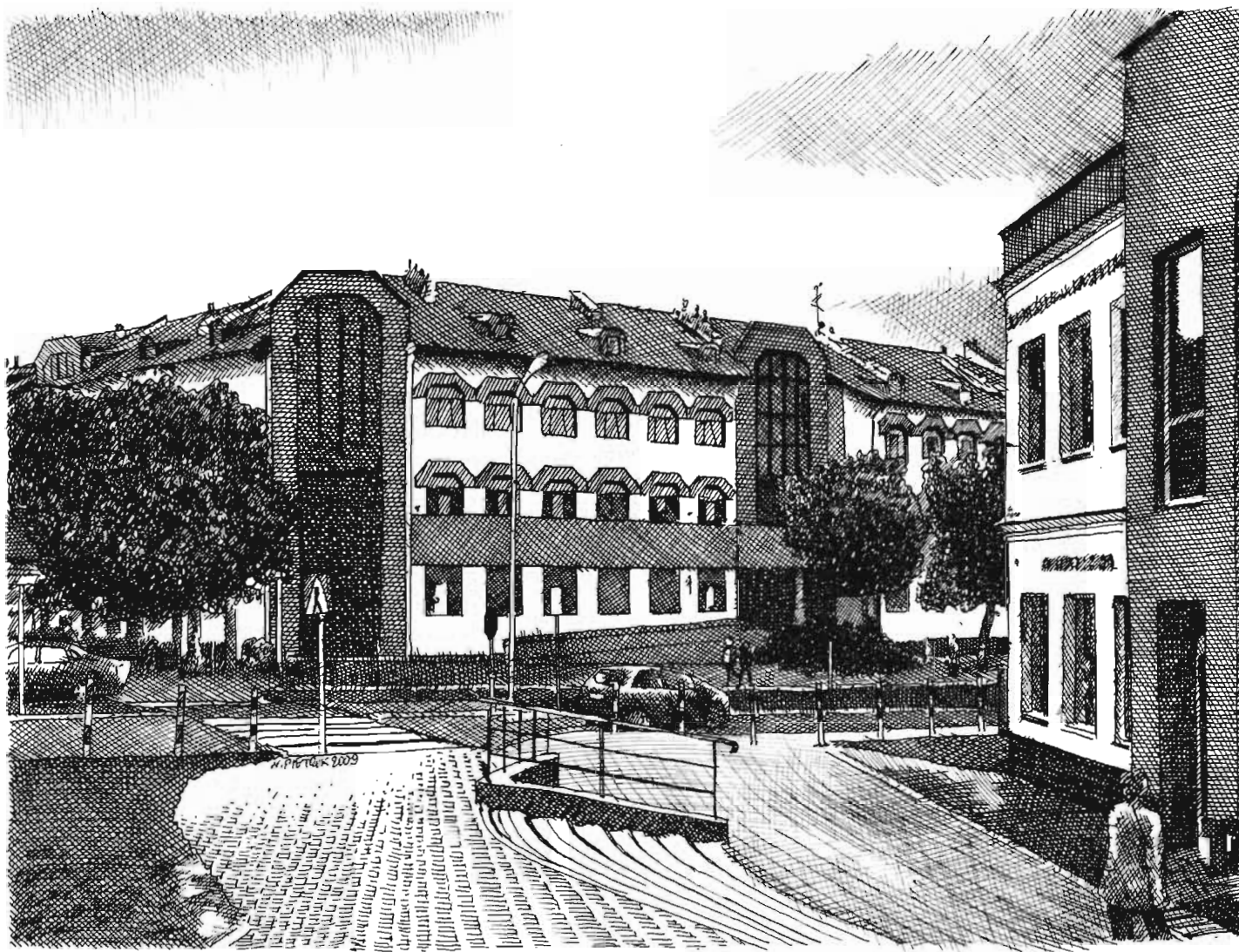
Łomża, ul. Farna - pomnik Łomżnianki Hanka Bielickiej
Łomża, Farna St. - Statue of Hanka Bielicka
Ломжа, ул. Фарна - памятник Ханке Белицкой (Родившейся в Ломже)

Łomża, ul. Kopernika - Brama cmentarna (1810)
Łomża. Kopernika St. - The Cemetery Gate (1810)
Ломжа, Клабищенские воротае ул. Коперника (1810 г.)

Łomża, ul. Krzywe koło - kamienne schody (1900), „brama Napoleona” oraz dom, w którym mieszkał Kardynał Stefan Wyszyński
Łomża, Krzywe Koło St. - Stone Stairway (1900), „Napoleon Gate” and house where Cardinal Stefan Wyszyński lived
Ломжа, ул. Кшиве коло - каменная лестница (1900 г.), „наполеонские ворота” и дом в котором жил Кардинал Стефан Вышинский

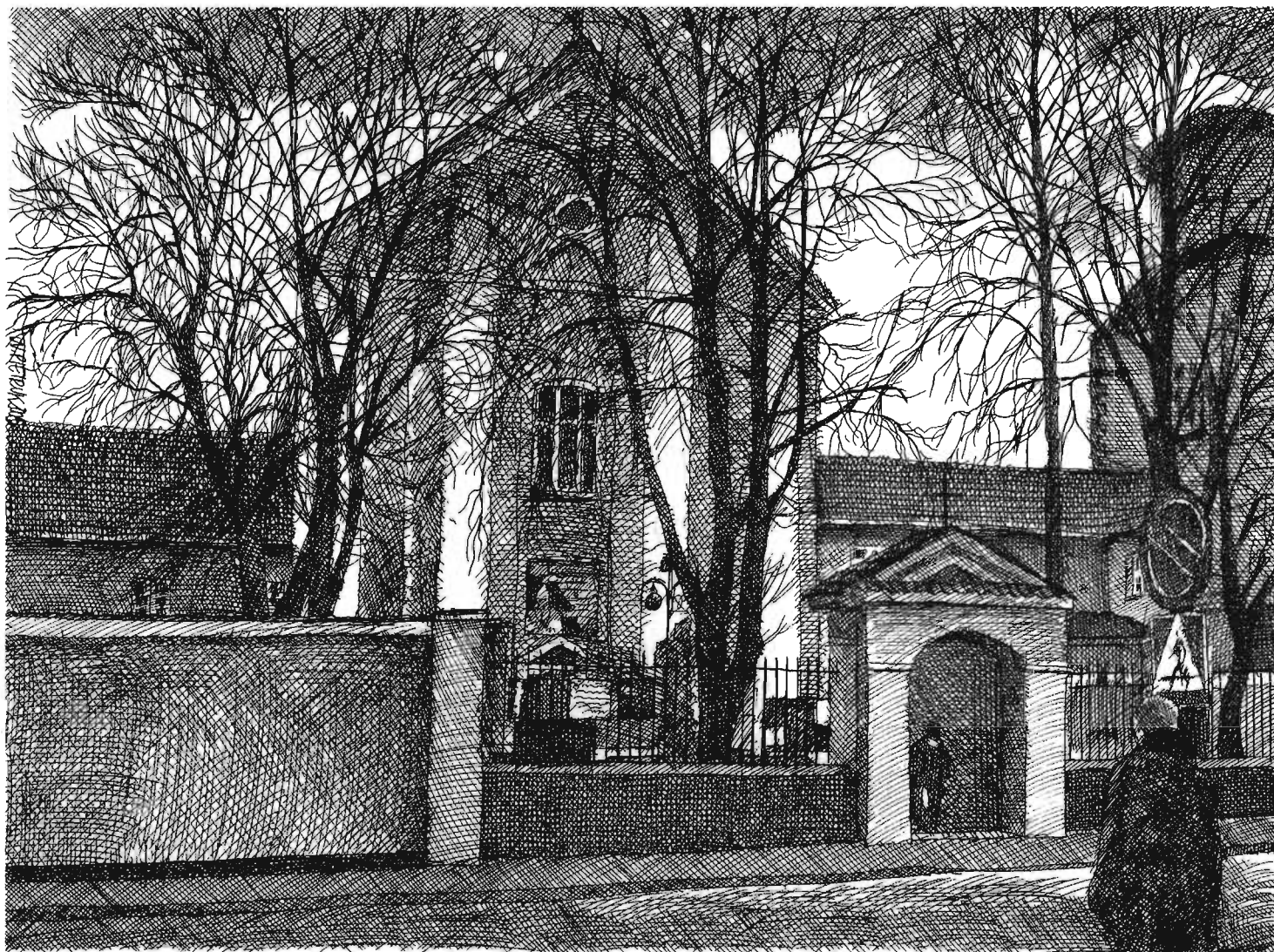
Łomża, ul. Polowa - siedziba Sądu Rejonowego
Łomża, Polowa St. - Provincial Court
Łомжа, ул. Полёва - здание Районного Суда

Lomża, ul. Sienkiewicza - zabytkowe kamienice
Lomża, Sienkiewicza St. - Old Tenement House
Ломжа, ул. Сенкевича - старынныездания

Łomża, ul. Sikorskiego - wieża ciśnien
Łomża, the Water Pressure Tower at Sikorski St.
Ломжа, Водонапорная Башня, ул. Сикорского

Łomża, ul. Krzywe Koło - Kościół O.O. Kapucynów pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej (1770-1798)
Łomża, Holy Grieving Mother Church of the Kapucynowie Order at Krzywe Koło St. (1770-1798)
Ломжа, Костел Отцов капучинов в честь Скорбящей Богоматери (1770-1798)

Miasto sentymentalne. Mało które miasto w Polsce ma tak rozbudowaną legendę, a ta choć posiłkuje się faktami historycznymi, to żywi się jednak chętnie emocjami, sięga po opinie piewców.

O Łomży napisano wiele, obecnie czynią to głównie członkowie Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej i Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów. Miało to miasto w przeszłości znakomitych ziomków i ma ich nadal, czego przykładem choćby Hanka Bielicka. Przyjezdni proszeni się zaś o dłuższy spacer szlakiem znaczonego zabytkami, wśród których dominują przybytki wiary katolickiej i stare kamieniczki. I jeśli kto ma duszę wrażliwą, to wchłonie z pewnością fluidy łomżyńskie, wówczas dołączy do grona miłośników tego osobliwego miasta.

Taką sentymentalną opowieść należy rozpocząć oczywiście od urokliwej natury. Piękny jest zaiste widok Łomży od strony Narwi, dobrodziejki miasta. Woda zmieniająca barwę, charakterystyczne zakola rzeki, sławne pulwy, wysoka ściana zabudowy z kamiennymi schodkami. Można też powędrować na miejscowe wzgórza, a jeśli kto ma więcej czasu, to winien poczynić wypadki do rzeczywistości Starej Łomży, do Drozdowa z dworkiem Lutosławskich i muzealnymi ekspozycjami, lub w przeciwną stronę – do Nowogrodu tak cennie wzbogaconego dziełami Adama Chętnika. Na spacerowiczów czeka też Las Jednoczewski i tak można wymieniać długo. Prawdę o pięknie Łomży i okolic najlepiej utrwalili i poeci oraz autorzy pamiętników. Nie można jej podważać.

Z tekstów przewodników można się dowiedzieć o rozwoju tutejszego przemysłu (i o jego kłopotach), o węźle komunikacyjnym (już bez połączenia kolejowego) i funkcjach administracyjnych (niestety, przykrojonych od kilku lat do skali powiatu), o działalności różnorodnych instytucji, liczbie mieszkańców. Jeśli ograniczyć się do wybranych symboli, to będą to między innymi: browar z „laleczkami”, dwa mosty i Zjazd wiodący do głównej przeprawy na kierunku od Warszawy na Mazury, ratusz z władzami miejskimi, potomkowie drobnej szlachty, ale także odwiecznych rodów miejskich, Kurpiów, przybyszów z regionu i z dalszych stron.

Łomżanie zapytani o cennosci w ich mieście z pewnością wskażą na obecność władz biskupich, na wyższe uczelnie, których liczba rośnie i na znakomite szkoły średnie. Na atrakcje kulturalne (teatralne, muzyczne, muzealne, wydawnicze itp.), bo uchodzi to miasto za jedną ze stolic staropolszczyzny, co potwierdza z pomnika Zygmunt Gloger. Atrakcją są forty piątnickie, pamiątki po znakomitych obywatelach (przykładem Bogdan Winiarski, prezes Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze), zaułki, w których zatrzymał się bieg czasu i oczywiście wspaniałe budowle, które w tej teście pomieścił Władysław Pietruk. Na miano królowej architektury łomżyńskiej słusznie zasłużyła katedra – kościół gotycki (początek XVI wieku) pod wezwaniem świętych Michała Anioła i Jana Chrzciciela. Bogatą historię ma także kościół ojców Kapucynów pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej (ostatnia ćwierć XVIII wieku), z którego tak miły jest widok na dolinę Narwi. Rysownik wybrał do swej teki także kościół rektoralny, przywodzi nas pod bramę cmentarną (warto tam wejść, bo ta nekropolia zalicza się do zacniejszych w Polsce), na wspomniane Kamienne Schody, pod ratusz i zaprasza na spacer ulicą Dworną, Sienkiewicza, Polową. To oczywiście tylko wybrane miejsca, to tylko zachęta do dłuższego pobytu w Łomży.

Wszędzie, gdzie się tu znajdziemy owieje nas wiatr historii. Łomża dorównuje wiekiem najzaczniejszym grodom polskim, od X wieku była tu osada związana z przeprawą, a wciąż trwają poszukiwania śladów pobytu wielkich misjonarzy udających się na Prusy. Prawa miejskie uzyskała w 1418 roku i wkrótce stała się stolicą ziemi w województwie mazowieckim. W XVI wieku było to wielkie centrum gospodarcze, administracyjne, z kolegium dla młodzieży szlacheckiej. Zanosilo się nawet na obrady sejmowe, goszczono w Łomży głowy koronowane. I tak można wymieniać fakty wpisane również w historię Rzeczypospolitej, a udokumentowane w monografiach miasta. W 1807 roku Łomża została stolicą departamentu w Księstwie Warszawskim, a w 1866 roku stolicą rozległej guberni. Jej mieszkańcy brali udział w kolejnych powstaniach narodowych, pozostali wierni tradycji i wierze. Nie można więc pominąć przejawów walki o polskość w 1905-1907 roku i czynu peowiaków 11 listopada 1918 roku. Jeszcze nie w pełni doceniona została rola Łomży w wojnie 1920 roku i 1939 roku, nie opisano historii męczeństwa w czasie okupacji sowieckiej i niemieckiej. A kto i kiedy odda cześć cichym bohaterom tu pracującym, uczącym się, marzącym o lepszej przyszłości dla siebie i miasta. Trudne były i lata powojenne, które jednak dowiodły żywotności i wielkich ambicji łomżan, a ich ukoronowaniem stało się utworzenie w 1975 roku województwa łomżyńskiego. I wreszcie teraźniejszość, też z problemami i również, jak w poprzednich epokach, zapisująca nowe osiągnięcia.

Taka była i taka jest Łomża.

Adam Dobroński

The sentimental city. Not that many cities in Poland have such a complex legend and although it comes from historical facts it willingly reaches our emotions and praise's opinions.

It has been written a great deal about Łomża, currently it is mostly done by the Łomża Estate Friends Society's Members and Wagowie Łomża Scientific Society. The city had its prominent guests in the past and still has them, such example is Hanka Bielicka. The passer-bys are asked to take a longer walk along the historical places amongst which worship buildings and tenement-houses dominate. Whoever has a sensitive soul will certainly absorb the ambience of Łomża and join the amateur's circles of this particular city.

Such sentimental story should begin with nature's charm. Indeed, Łomża's view from the Narew River, the city's benefactor, is beautiful. The water which changes colors, characteristic river meadows, famous pulwy, a high wall with a stone stairway. A hike to the local hills is recommended, should you have more time to spare, visit the really old Łomża – Drozdowa where the Lutosławski Family's manor-house is located with a museum exposition; or the other way to Nowogród, which houses valuable artworks by Adam Chętnik. For the walk amateurs Jednoczewski Forest awaits, we could go on and on about those places. The truth about the beauty of Łomża and its surrounding areas was best illustrated by poets and diary writers. It cannot be questioned. From the guides, we can learn about the development of the local industry (and the obstacles it had to face), about the communication junction (currently without railway), administrative functions (unfortunately degraded to powiat level a few years ago), about various activities, number of residents. Should we limit ourselves to some symbols, it would most likely be: the brewery "with dolls", two bridges, a road to the main river-crossing on the way to Warsaw or to Mazury, the city hall with city authorities, descendants of gentry as well as eternal city middle-class, Kurpie, newcomers from the region and remote parts of the world.

When a Łomża resident is asked to point out valuable aspects of the city he or she will most likely indicate presence of bishop authorities, higher learning institutions which are ever increasing, prominent high schools, culture activities (theater, music, museums, publishing etc.). This city is considered to be one of the capital cities of the Old Polish (as a language), which is supported by the presence of Zygmunt Gloger monument. Further main attractions are: Piątnickie Forts, souvenirs of prominent residents (example Bogdan Winiarski, the chair of the International Court of Justice in Hague), backstreets which seem as if the time has stopped, as well as beautiful buildings which Władysław Pietruk incorporated into this folder. The title of the architectural queen was justly given to the Cathedral, a gothic church, from the beginning of the XVI century, Michael Angelo and John the Baptist Church. Holy Grieving Mother Church of the Kapucynowie Order (from the last 25 years of the XVIII century) has a very interesting history and it has such a nice view onto the Narew River Valley. The artist also chose Rector Church to this folder, which leads us to the Cemetery Gate (it is worth seeing since it is one of the best-preserved in Poland), aforementioned Stone Stairway, to the City Hall inviting for a walk on Dworna, Sienkiewicza, Polowa St. Most certainly those are only few selected places which encourage to a longer stay in Łomża.

Whenever we are the wind of history will surround us. Łomża is equal in age to many prominent Polish cities, starting in the Xth century there was a settlement associated with the river crossing and the search for great missionaries going to Prussia is continued. It received city rights in 1418 and soon after it became the capitol city of the Mazowieckie Region. In XVIth century it was a great economical and administrative center with a collegium for gentry's youth. There was even an attempt to hold Sejm plenary meeting and kings visited this city. We could continue this way to mention facts which are part of the Polish history and are written in the city's monography. In 1807, Łomża became the capitol of Department in Warsaw Principality, in 1866 capitol of an extensive gubernatory area. The residents participated in the following uprisings, remained true and devoted to the tradition and faith. Therefore, we cannot omit the attempts to fight for Poland between 1905-1907, Peowiak Activities on the 11th of November 1918. It hasn't been given a full appreciation yet, but the prominent participation in 1920 war, and 1939, martyrdom during the Soviet and German occupation. Who and when will give tribute to those quite heroes who work, study and dream about better future for themselves and their city? It was a very difficult time after the II WW, which proved vitality and great ambition of the Łomża residents which was awarded in 1975 when Łomża Region was created. At last, contemporary time, still facing difficulties, but also enjoying new achievements, as it happened before, which are written down.

This is the way Łomża was and is.

Adam Dobroński

Tłumaczenie Urszula Dawidowska

Białystok 2009

Copyright by Władysław Pietruk, Białystok 2009

Wydawca: Władysław Pietruk

16-040 Gródek, Królowy Most 51

Tel. (085) 718 43 18, tel. kom. 665 966 360, e-mail: w.pietruk@wp.pl